

การพระราชทานอภัยโทษ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๖๑ ทวิ

เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ ๙ พ.ศ. ๒๕๑๗

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

พุทธศักราช ๒๕๕๙

นายพันตรี จิตสว่าง

อธิบดีกรมราชทัณฑ์

นางกาญจนา เกษกาญจน์
รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ฝ่ายพัฒนา

นายพิทยา สังฆนาคิน
รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์
ฝ่ายแผนการควบคุม

พันตำรวจเอกโกศพิบูลย์ โปตระนันทน์
รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์
ฝ่ายปฏิบัติการ

คำนำ

การพระราชทานอภัยโทษเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์มาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล ในฐานะองค์พระประมุขของประเทศไทยในการพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัว หรือลดหย่อนผ่อนโทษแก่พสกนิกรของพระองค์ที่ต้องโทษได้มีโอกาสกลับประพฤติตนเป็นพลเมืองดีบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม มีภารกิจหลักประการหนึ่งในการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังให้กลับประพฤติตนเป็นพลเมืองดี โดยในการดำเนินการได้อาศัยการพระราชทานอภัยโทษเป็นแรงจูงใจให้เขาเหล่านั้นมีความหวัง มีกำลังใจในการแก้ไขปรับปรุงตนเองให้มีความพร้อมในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ นับได้ว่าการพระราชทานอภัยโทษเป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนภารกิจดังกล่าวของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาโดยตรง การพระราชทานอภัยโทษมีทั้งการพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษที่ยื่นเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา และการอภัยโทษเป็นการทั่วไป ซึ่งเป็นโบราณราชประเพณีที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เนื่องในโอกาสหรือวโรกาสสำคัญของบ้านเมือง นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึง พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้มีการพระราชทานอภัยโทษเนื่องในวโรกาสอันเป็นมงคลต่าง ๆ ของบ้านเมืองถึง ๒๗ ครั้ง ระยะเวลาผ่านมายาวนานถึง ๖๐ ปี และยังมีได้มีการจัดเก็บรวบรวมพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว ทำให้ไม่สะดวกในการค้นคว้า อ้างอิง สรุปประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ หลักการและเหตุผล ตลอดจนขั้นตอนการดำเนินงานตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษแต่ละฉบับได้อย่างครบถ้วน กรมราชทัณฑ์จึงเห็นเป็นการสมควรจัดเก็บรวบรวมพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษทุกฉบับเข้าไว้ด้วยกันเป็นหมวดหมู่ และสรุปประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ หลักการและเหตุผล ตลอดจนขั้นตอนการดำเนินงานตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พร้อมทั้งเพิ่มสถิติจำนวนผู้ต้องราชทัณฑ์ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณได้รับพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัว และลดโทษไว้เป็นรูปเล่ม เพื่อเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การศึกษา ค้นคว้า และการปฏิบัติงาน

กรมราชทัณฑ์หวังว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นองค์ความรู้แก่ข้าราชการกรมราชทัณฑ์ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง นักศึกษาและประชาชน ตลอดจนผู้สนใจในกิจการราชทัณฑ์ ในการศึกษา ค้นคว้า และการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี

(นายนิติ จิตสว่าง)

อธิบดีกรมราชทัณฑ์

คำนำ

ข้าพเจ้าได้มาทำหน้าที่กำกับดูแลงานในสำนักพัฒนาปฏิบัติ ส่วนอภัยโทษเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งขณะนั้น รัฐบาลเห็นชอบให้มีการเสนอขอพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องราชทัณฑ์ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗ การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องในลักษณะนี้ เดิมเป็นอำนาจหน้าที่ของกองนิติการ (ฝ่ายอภัยโทษ) ปัจจุบัน “ฝ่ายอภัยโทษ” ได้แยกออกมาและยกฐานะเป็น “ส่วนอภัยโทษ” สำนักพัฒนาปฏิบัติ มีการโยกย้ายปรับเปลี่ยนบุคลากร ผู้รับผิดชอบและสถานที่ มีผลทำให้เอกสารที่จัดเก็บไว้กระจัดกระจายอยู่ตามที่ต่าง ๆ ปะปนกันไป ข้าพเจ้าจึงเห็นว่า ควรที่จะได้มีการกำหนดแผนงาน ขั้นตอนการดำเนินงานเกี่ยวกับการพระราชทานอภัยโทษไว้เป็นหมวดหมู่ มีการบริหารจัดการที่ดี มีการแจกแจงรายละเอียดการดำเนินการเป็นไปตามลำดับโดยชัดเจน สะดวกแก่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งจะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมและหลักเกณฑ์การบริหารงานบุคคล

นอกจากนี้ ในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษในแต่ละครั้ง จะมีปัญหาข้อร้องเรียนขอความเป็นธรรมของผู้ต้องขังเกี่ยวกับการพระราชทานอภัยโทษ อยู่เนื่อง ๆ และมีการอุทธรณ์คำสั่งคณะกรรมการผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบการพระราชทานอภัยโทษ รวมทั้งการฟ้องร้องต่อศาลปกครองด้วย ปัญหาดังว่านี้สมควรได้รับการแก้ไขและป้องกันมิให้เกิดขึ้น โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพระราชทานอภัยโทษตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ปฏิบัติงานได้รับทราบและสามารถชี้แจงผู้ต้องขังได้ทราบถึงกระบวนการและความเป็นมาของการพระราชทานอภัยโทษที่มีการดำเนินงานด้วยความโปร่งใส และชัดเจน

ในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ จึงได้บรรจุเนื้อหาของการดำเนินงานอันเกี่ยวข้องกับการพระราชทานอภัยโทษตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ (การพระราชทานอภัยโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๖๑ ทวิ) ไว้โดยละเอียด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติงานโดยตรง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งยังสามารถนำไปใช้ประกอบในการชี้แจงหลักการเบื้องต้นต่อศาลปกครองกรณีถูกฟ้องร้องเกี่ยวกับการพระราชทานอภัยโทษได้อีกด้วย

(นางกาญจนา เกษกาญจน์)

รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ฝ่ายพัฒนา

คำนำ

พระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อกรมราชทัณฑ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่ง คือ การพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องราชทัณฑ์ ทั้งการพระราชทานอภัยโทษเป็นการเฉพาะบุคคล หรือการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพระราชทานอภัยโทษเนื่องในงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๔๕ ที่ผ่านมา ผู้ต้องราชทัณฑ์ทุกคนที่ได้รับพระมหากษัตริย์คุณได้รับพระราชทานอภัยโทษต่างสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณ และตั้งสัตย์ปฏิญาณว่าจะกลับประพฤติตนเป็นคนดี หนังสือเล่มนี้ได้จัดทำขึ้นมาเพื่อแสดงถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระมหากษัตริย์ไทยที่มีต่อการพระราชทานอภัยโทษ หวังว่าข้าราชการกรมราชทัณฑ์และประชาชนทั่วไปที่สนใจจะได้นำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ทางด้านวิชาการต่อไป

(นายพิทยา สังฆนาภิน)

รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ฝ่ายแผนการควบคุม

คำนำ

เมื่อข้าพเจ้าเข้ามารับตำแหน่งรองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ในปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้ดูแลรับผิดชอบภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งในการถวายงานรับใช้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ การพระราชทานอภัยโทษ ทำให้เกิดความรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ที่ทรงมีต่อผู้ต้องโทษ ในโอกาสนี้ต้องขอขอบคุณข้าราชการกรมราชทัณฑ์ทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้นมาอย่างสมบูรณ์แบบหวังว่า ข้าราชการกรมราชทัณฑ์ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจ จะสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการศึกษาค้นคว้าได้เป็นอย่างดี

(พันตำรวจเอกโกศลพิบูลย์ โปตระนันท์)
รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ฝ่ายปฏิบัติการ

สารบัญ

คำนำ	หน้า
อธิบดีกรมราชทัณฑ์	
รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ฝ่ายพัฒนา	
รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ฝ่ายแผนการควบคุม	
รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ฝ่ายปฏิบัติการ	
บทที่ ๑ การพระราชทานอภัยโทษ	๑
บทที่ ๒ วิวัฒนาการของพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ ของพระมหากษัตริย์ไทย	๕
บทที่ ๓ บทบัญญัติของกฎหมายในการพระราชทานอภัยโทษ	๑๘
พระราชกฤษฎีกาวางระเบียบการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา	๒๕
พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๕	๓๕
พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๕	๔๕
บทที่ ๔ การพระราชทานอภัยโทษในปัจจุบัน	๕๕
- แผนผังขั้นตอนการขอพระราชทานอภัยโทษ ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๕๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไข เพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๒๕๕, มาตรา ๒๖๑ , มาตรา ๒๖๑ ทวิ	
- แผนภูมิการดำเนินการเกี่ยวกับร่างพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ	
บทที่ ๕ ขั้นตอนการดำเนินการในการตราพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ	๖๗
บทที่ ๖ การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปของพระมหากษัตริย์ในรัชกาลปัจจุบัน	๑๕๖
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๔๘๕	๑๖๕
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๔๙๐	๑๖๘
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๔๙๑	๑๗๒
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๔๙๓	๑๗๖
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๔๙๕	๑๘๐
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๔๙๕	๑๘๕
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๐๐	๑๙๑

หน้า

พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๐๔	๑๕๖
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๐๖	๒๐๑
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๑๑	๒๐๖
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๑๔	๒๑๑
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๑๕	๒๑๓
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๑๘	๒๒๓
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๑๘	๒๒๕
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๑๘	๒๓๒
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๑๙	๒๓๘
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๒๐	๒๔๔
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๒๒	๒๕๐
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๒๓	๒๕๖
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๒๕	๒๖๒
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๓๐	๒๖๘
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๓๑	๒๗๔
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๓๓	๒๘๐
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๓๕	๒๘๖
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๓๙	๒๙๒
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๔๒	๒๙๕
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๔๓	๓๐๖
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ.๒๕๔๕	๓๑๕
ภาคผนวก	๓๒๕
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	๓๔๒
คณะผู้จัดทำ	๓๔๔